

BESLUT

2014-12-08

Dnr: 14/00808

SAKEN

Mittnytt, SVT1 och SVT2, 2014-03-03, 03-04, 03-06, 03-21, kl. 7.10, 7.40, 8.10, 8.40, 9.10, 18.10, 19.15 och 21.45 samt 2014-03-05, kl. 7.10, 7.40, 8.10, 8.40, 9.10 och 19.15 samt *Nordnytt*, SVT1 och SVT2, 2014-03-03, kl. 19.15 och 21.45 samt 2014-03-05, kl. 19.15, inslag om vindkraftverk; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

1. Inslagen den 3-6 mars fälls. Granskningsnämnden anser att de strider mot kravet på opartiskhet.
2. Inslagen i *Mittnytt* den 3 och 5 mars samt inslaget den 6 mars kl. 19.15 fälls. Granskningsnämnden anser att de strider mot kravet på saklighet.
3. Inslagen i *Nordnytt* den 3 mars fälls. Granskningsnämnden anser att de strider mot kravet på saklighet.

FÖRELÄGGANDE

SVT ska på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

INSLAGEN

I en serie inslag som sändes i Sverige Televisions (SVT) *Mittnytt* och *Nordnytt* i mars 2014 granskades vindkraften i Sverige.

Inslag i *Mittnytt* och *Nordnytt* den 3 mars 2014

Inslagen i *Mittnytt* och *Nordnytt* den 3 mars handlade om att vindkraftverk var en dålig affär. Inslaget i *Mittnytt* kl. 19.15 påannonserades enligt följande.

Just nu byggs enorma vindkraftsparker på många håll i vår landsända och ännu fler planeras. Samtidigt är vindkraft i nuläget ingen bra affär och expansionen bygger på att vi elkunder subventionerar den.

I inslaget som följde sa reportern följande.

Det är lätt att gilla vindkraft. Vind som får generatorer att snurra, inga utsläpp, förnyelsebar energi. Men är det så enkelt?

Därefter visades en grafik med en karta över Sverige täckt av vindkraftverk. Reportern sa samtidigt följande.

Den svenska vindkraften byggs just nu ut i en rasande takt. Om några år kan vi ha närmare 20 000 vindkraftverk i landet, jämfört med 2 500 i dag. Och etableringen sker nu framförallt i Norrland. Bara i Jämtland och Västernorrlands län planeras över 3 000 verk.

Därefter sa en företrädare för Länsstyrelsen Västernorrland att man troligtvis kommer att se vindkraftverk var man än är i länet men att kommuner har rätt att säga nej om de anser att det finns för mycket vindkraftverk. Reportern frågade sig om byggandet av vindkraftverken var en bra affär. En representant för kraftverksbyggaren SCA berättade att elpriser och elcertifikatspriser för tillfället var låga, men att detta kunde ändras under kraftverkets livstid.

Reportern sa sedan att svenska staten hade främjat svensk vindkraft och att det räknas som förnyelsebar energi och omfattas av elcertifikatsystemet. Vidare sades bland annat följande.

Det innebär att alla som köper el är med och betalar en del av vindkraftsutbyggnaden. Ett hushåll som förbrukar 20 000 kwh har bidragit med cirka 600 kronor per år, de senaste åren.

Kraftverksbyggaren sa att utan stödet från elcertifikatsystemet så skulle det inte byggas någon vindkraft i dag. Reportern sa därefter följande.

Subventioner kan tänkas vettigt men eftersom det för närvarande råder överskott på energi och eftersom energi från ett vindkraftverk bara kan nyttjas när det produceras, det vill säga när det blåser, så kan man säga att vindkraften framförallt går på export.

Reportern sa därefter följande.

Exporterad vindkraft tränger visserligen undan en del av produktionen av energi från kol och olja, till exempel i Tyskland och bidrar på så sätt till miljön globalt, men i liten omfattning och på svenska elkunders och skattebetalares bekostnad, samtidigt ägs vindkraften av stora aktörer som skogsbolaget SCA och olika kraftbolag och mera specialiserade vindkraftbolag men också intressenter som IKEA och utländska ägare, till exempel brittiska pensionsfonder.

En intervjuad representant för Jämtkraft trodde att detta kunde bero på ekonomiska orsaker men också miljöhänsyn. Reportern sa sedan följande.

Men man kan fråga sig om huvudsyftet är att producera ren el. Eller handlar det helt enkelt om att utnyttja de ekonomiska möjligheter som vindkraften erbjuder.

Elcertifikaten tycks vara branschens viktigaste inkomstkälla. Men företag med egen elproduktion kan också slippa att betala energiskatt.

Reportern sa följande i slutet av inslaget.

Samtidigt fortsätter utbyggnaden. Ni minns kartan. Frågan är om det är vettigt att täcka landet med vindkraft i den takt som sker just nu. Det tycks inte gå bra ekonomiskt och energin hamnar utomlands och i vindkraftland jäser det. Men det ska vi titta på i morgon.

Kartan visades åter i bild.

Efter inslaget sa nyhetspresentatören följande.

Och för tydlighetens skull så ska jag säga att de 600 kronor som det talades om i inslaget som hushållen varje år betalar för elcertifikatet går alltså till flera olika förnybara elkällor, inte bara vindkraften.

Övriga inslag i Mittnytt och Nordnytt den 3 mars 2014

Inslaget sändes även i nedkortad version i resterande sändningar i *Mittnytt* och i *Nordnytt* den 3 mars 2014. Samtliga sändningar visade grafiken med Sverigekartan och innehöll uppgiften om att det planerades 20 000 vindkraftverk i Sverige. Sändningarna i *Mittnytt* klockan 7.10, 7.40, 8.10 och 8.40 samt i *Nordnytt* klockan 19.15 och 21.45 innehöll uppgiften att elcertifikat för vindkraftverk kostade elkonsumenter 600 kronor per år. I dessa inslag gjordes inget förtydligande av nyhetspresentatören.

Inslag i Mittnytt den 4 mars 2014

Inslagen den 4 mars handlade om hur närboende upplevde utbyggnaden.

Inslaget i *Mittnytt* kl. 19.15 påannonserades på följande sätt.

Vindkraften är olönsam, åtminstone just nu, ändå så fortsätter utbyggnaden i rasande fart. Invånarna i Omsjö i Ångermanland känner sig hotade av den stora vindkraftspark som planeras intill deras by.

I inslaget intervjuades bybor om sina negativa känslor inför att det planerades att bygga en vindkraftspark på över 100 vindkraftverk i närheten av deras by.

Reportern sa därefter följande.

Om några år kan den svenska vindkraften nära nog ha tiodubblats och utbyggnaden sker i Norrlands inland. Och det är ingen slump.

En representant för kraftverksbolaget berättade att expansionen skedde i Norrlands inland då det fanns mindre motstående intressen och att vindkraftverken syntes mindre i skogslandet. Reportern sa att överallt där det byggs vindkraft växer också oron. Reportern frågade boende nära andra vindkraftsparker om hur de uppfattade ljudet från vindsnurrorna. En forskare vid Uppsala universitet sa att ljudet kunde uppfattas på långa avstånd beroende på

temperatur. Detta illustrerades med en grafisk illustration. Reportern sa därefter följande.

I Omsjö får NN och de andra byborna stå ut med ljudet från kraftverken. I alla fall när det är kallt. Men också synen av snurrorna på de omgivande bergen. Solen kommer att skuggas och nattetid kommer de att blinka för att inte flygplan ska kollidera med kraftverken.

En forskare vid Mittuniversitet tyckte att effekten av vindkraften borde innebära kompensation till de boende.

Övriga inslag i Mittnytt den 4 mars 2014

Resterande sändningar i *Mittnytt* innehöll en nedkortad version av sändningen kl. 19.15. Samtliga inslag innehöll uppgiften om att svensk vindkraft om några år nära nog kan ha tiodubblats. Morgonsändningarna påannonserades på följande sätt.

Vindkraftverken är ingen bra affär, åtminstone inte just nu. Ändå fortsätter utbyggnaden i allt snabbare takt. Framförallt i Norrlands inland, det kunde vi visa igår. I dag besöker vi Omsjö i Ångermanland. En by som hotar att gå under om den stora vindkraftsparken som planeras i anslutning till byn blir verklighet.

Inslag i *Mittnytt* och *Nordnytt* den 5 mars 2014

Inslagen i *Mittnytt* och *Nordnytt* den 5 mars handlade om vindkraftens påverkan på naturen och turismen. Inslaget i *Mittnytt* kl. 19.15 påannonserades på följande sätt.

Turisterna är beredda att betala för att få uppleva naturen utan vindkraft. Samtidigt lämnar djuren vindkraftsparkerna. Vad betyder den omfattande utbyggnaden för djur och natur, jakt och friluftsliv och för de människor som bokstavligen bor och lever i vindkraftens skugga?

En boende med jaktmarker vid en vindkraftspark sa i efterföljande inslag att han ansåg att vildmarkskänslan hade gått förlorad på grund av vindkraftverken och att det även kunde påverka turismen negativt på lång sikt. Reportern sa därefter följande.

Vindkraftens framtida utveckling innebär en påtaglig exploatering av framförallt Norrland. Bara i Jämtland och i Västernorrlands län handlar det om över 3 000 verk. En ännu ej publicerad undersökning som Mittuniversitetet gjort visar att vindkraften påverkar naturupplevelsen. Var tredje tillfrågad uppger sig kunna betala mera för att turista där naturen inte påverkas av vindkraft och var femte väljer bort ett resmål på grund av vindkraft.

En forskare vid Mittuniversitetet berättade att stödet för fjällandskap med orörd natur var större hos Sveriges befolkning än stödet för riksintresset vindkraft. Reportern sa därefter följande.

De största vindkraftverk som planeras är 240 meter höga när vingarna når som högst. Det är 60 meter högre än Höga kustens pyloner och högre än någon annan

svensk byggnad. De största planerade parkerna täcker 100 kvadratkilometer och består av över 200 verk.

En forskare vid Lantbruksuniversitetet berättade därefter att vindkraftsparkerna kunde leda till färre djur i områdena. Det sades att det fanns ont om forskning om vindkraftverkens påverkan på djur, men att renar sökte sig till vindkraftverkens ljudskugga. En kraftverksbyggare sa att det även fanns bilder på hur renar i stället söker sig till vindkraftverken. Reportern sa därefter följande.

Fåglar som kungsörnar och även fladdermöss kan skadas när de flyger in i kraftverken och även påverkas av den turbulens som uppstår. Ljudet är också en störningsfaktor, precis som vägnäten som genomkorsar parkerna men även de ständigt framrusande slagskuggorna från vingarna.

Forskaren vid Lantbruksuniversitetet ansåg att en långsammare utbyggnadstakt kunde vara bra och att det var tveksamt om befintliga kraftverk skulle plockas bort. En företrädare för Länsstyrelsen Västernorrland berättade att vindkraftverk som bedömdes som alltför störande plockades ner. Reportern sa därefter följande.

Turisterna gillar inte vindkraftverken, djuren försvinner och jakten som både är en inkomstkälla och fritidssysselsättning påverkas negativt. Vi har hört det förut men även [namn på forskare vid Lantbruksuniversitetet] tycker att det är dags att bromsa utbyggnadstakten.

I slutet av inslaget visades grafiken med Sverigekartan i bild samtidigt som reportern sa följande.

Men avslagen är få och vindkraftboomen fortsätter. Om all vindkraft som planeras skulle bli verklighet så kan vi ha uppåt 20 000 kraftverk i Sverige om några år. Gigantiska snurror nästan överallt. Kan det bli farligt? Det ska vi titta på i morgon.

Övriga inslag i Mittnytt och Nordnytt den 5 mars 2014

I ett inslag i *Nordnytt* den 5 mars sändes en version av *Mittnytt*s inslag om vindkraftens eventuella påverkan på turism och naturliv. Även där framträdde forskare från Mittuniversitetet och Lantbruksuniversitetet.

Samtliga inslag i *Mittnytt* var en nedkortad version av sändningen klockan 19.15 och innehöll uppgiften att 3 000 verk kan byggas i Norrland.

Inslag i *Mittnytt* den 6 mars 2014

Inslagen den 6 mars handlade om risker med vindkraftverken. Påannonsern i inslaget i *Mittnytt* kl. 19.15 löd enligt följande.

Norrland exploateras i allt snabbare takt med vindkraftsutbyggnaden. Om några år kan vi ha 20 000 verk, där vart och ett också är en säkerhetsrisk. Vi fortsätter vår granskning av vindkraften och i dag handlar det om farorna.

I inslaget som följde visades bilder från en olycka där ett mindre danskt vindkraftverk exploderat efter att rotorbladen börjat snurra okontrollerat samtidigt som reportern sa följande.

Ett danskt vindkraftverk exploderar efter att rotorbladen börjat snurra okontrollerat. Här handlar det om ett mindre verk, vad händer om de 240 meter höga supervindkraftverken havererar? Än finns de inte i Sverige men de planeras och väntas bli verklighet. Gigantiska torn med enorma vingar. Sedan 2000 har 65 personer i världen omkommit i vindkraftolyckor enligt den skotska organisationen Caithness Windfarm Information Forum - CWIF, som fört statistik över vindkraftincidenter, men i takt med den planerade svenska utbyggnaden av vindkraften ökar risken att såväl människor som vilda djur skadas rent fysiskt.

En boende nära en planerad kraftverkspark talade om riskerna att is kunde kastas från de stora kraftverksbladen. Han sa bland annat att området 400 meter runt ett vindkraftverk kan bli tomt på besökare under vintertid på grund av denna risk. Reportern sa sedan följande.

Med tanke på att de största parkerna kommer att täcka åtskilliga kvadratmil blir det stora områden där det kan vara riskabelt att uppehålla sig. Vindkraftland kan bli ingenmansland, det tror i alla fall [namn på boende].

Reportern sa därefter att internationellt sett var haveri med vindkraftverkens vingar vanligast och att det skett mellan 15 till 30 olyckor på grund av detta per år de senaste tio åren. En representant från SCA Energy uttalade sig om att företaget hade omfattande kontroller av verkens blad för att upptäcka sprickor innan det ledde till olyckor. Representanter från Jämtkraft och SCA Energy sa att det inte var möjligt att hägna in vindkraftparkerna eftersom marken ska vara tillgänglig för alla men att man tydligt måste markera att man befinner sig i ett vindkraftområde. Reportern sa därefter att arbetsmiljöriskerna för de som bygger och serverar kraftverken inte uppmärksammats på samma sätt. Det sades att det inträffat dödsolyckor, bland annat vid bränder i utländska kraftverk. Representanten från SCA Energy sa därefter att de vidtar alla åtgärder som de kan tänka på för att det inte ska hända. I slutet av inslaget sa reportern ”Vindkraftsboomen går vidare men till vilket pris?”.

Övriga inslag i Mittnytt den 6 mars 2014

Resterande sändningar i *Mittnytt* innehöll en nedkortad version av sändningen klockan 19.15. Samtliga inslag innehöll uppgiften om att 65 personer omkommit i vindkraftsolyckor. De nedkortade inslagen innehöll inte uppgiften om att Sverige om några år kan ha 20 000 vindkraftverk.

Inslag i Mittnytt den 21 mars 2014

Inslagen i *Mittnytt* handlade om vindkraftens eventuella klimatpåverkan. I det så kallade löpet till inslaget i Mittnytt kl. 19.15 sades följande.

Vindkraften fungerar sämre än man trott och påverkar miljön enligt ny forskarrapport.

Inslaget påannonserades enligt följande.

Forskning vid det amerikanska universitetet Harvard tyder på att vindkraftsparker ger betydligt sämre effekt än man tidigare räknat med. Och det här kan i förlängningen leda till att vindkraften påverkar klimatet.

Bilder från en vindkraftpark visades och reportern sa bland annat att forskning tyder på att energiförlusten vid stora vindkraftparker var betydligt större än man räknade med. En professor vid Harvard intervjuades. Han sa bland annat att man som mest kan få ut en halv watt per kvadratmeter i vindkraftsparker. Reporter sa därefter följande.

[Professorns namn] pekar på två olika problem som kan uppstå i förlängningen om vindparkerna inte ger den effekt man förväntat sig.

Professorn sa att för att nå resultat måste man satsa mer pengar eller använda mer mark och att alltför omfattande utbyggnad av vindkraften, som skulle kräva stora landytor, också påverkar klimatet. Reportern sa därefter följande.

Med sämre effekt krävs allt fler verk vilket enligt [professorns namn] kan påverka klimatet globalt.

En grafisk bild visades på att Sverige bygger vindkraftverk i hög takt. I inslaget medverkade en handläggare för Länsstyrelsen Västernorrland, som är en myndighet som ger tillstånd till kraftverksbyggen. Handläggaren svarade på frågan om han kände till studien.

Det där är ju nyheter för oss och det får ju de som kan det här bättre. Vi är ju inga experter på väder och hur det påverkar globalt. Men pågår det forskning om det så är det såklart det är intressant.

I slutet av inslaget kommenterade handläggaren studiens slutsatser att vindkraftsparker kräver stora landytor som har en direkt påverkan på klimatet enligt följande.

Det där är ju uppgifter som kanske tar ganska lång tid att verifiera. Att då avbryta utbyggnad på grund av det tror jag inte är realistsikt. Men det låter ju lite spännande så det är ju intressant att se hur det här kommer att falla ut med de utredningar och forskning som pågår.

Övriga inslag i Mittnytt den 21 mars 2014

Resterande sändningar i *Mittnytt* innehöll en nedkortad version av sändningen kl. 19.15. Handläggaren för Länsstyrelsen Västernorrland medverkade inte i dessa inslag.

ANMÄLAN

Svensk Vindenergi anser att inslagen, både i enskilda detaljer och framförallt i dess helhet, förmedlade en vinklad och ensidigt negativ bild av vindkraften som till stora delar strider mot SVT:s regler om saklighet och opartiskhet.

I anmälan har Svensk Vindenergi valt att fokusera på de fem längre inslag som sändes den 3–6 och den 21 mars 2014.

1. Utbyggnadsnivå

Från inslagen i Mittnytt den 3, 5 och 6 mars 2014, kl. 19.15

Tittaren gavs intrycket vid ett flertal tillfällen att upp till 20 000 vindkraftverk kan byggas i Sverige. Siffran 20 000 vindkraftverk i Sverige och 3 000 vindkraftverk i Jämtland och Västernorrland är hämtad från vindbrukskollen.se, en databas från länsstyrelserna som innehåller uppgifter om vindkraftverk som både är tillståndsgivna och under tillståndsprövning. Att titta på hur många vindkraftverk som är tillståndsgivna eller under tillståndsprövning säger dock inget om hur många som faktiskt kommer att byggas. Det helt avgörande för hur mycket förnybar elproduktion som kommer att byggas är det så kallade elcertifikatsystemet, där Sverige har ett gemensamt mål med Norge att bygga 26,4 TWh förnybar el till år 2020 jämfört med år 2002. Svensk Vindenergis prognos, som finns tillgänglig på hemsidan och historiskt har varit mycket träffsäker, visade att det kommer att byggas cirka 1 000 vindkraftverk under fyraårsperioden 2014-2017. Omkring 250-300 av dessa kan komma att placeras i Jämtland och Västernorrland. Det som är viktigt är att siffran 20 000 helt saknar relevans och därför vilseleder tittaren.

För att bedöma rimligheten i påståendet att det inom några år kan finnas 20 000 vindkraftverk i Sverige kan det konstateras att 20 000 vindkraftverk skulle producera el motsvarande hela Sverige och Danmarks samlade elproduktion. SVT hade även enkelt kunnat kontrollera uppgiften med Svensk Vindenergi, eller fråga något av de företag som gör oberoende prognoser över elmarknaden. Uppgiften om 20 000 vindkraftverk är särskilt allvarlig eftersom det är utgångspunkten för hela granskningen och de antaganden som görs för de lokala intrång som utbyggnaden leder till. Svensk Vindenergi påtalade felaktigheten samma dag som det första inslaget sändes, den 3 mars 2014, i ett e-postmeddelande till reportern och till ansvarig utgivare. Trots detta upprepades felaktigheten i flera efterföljande inslag.

Svensk Vindenergi fick i efterhand möjlighet att kortfattat bemöta den grävsta felaktigheten i inslagen (hur många vindkraftverk som kommer att byggas de närmaste åren), men inte i anslutning till att inslagen sändes och övriga påpekanden om sakfel och ensidiga vinklingar hade klippts bort från intervjun.

2. Kostnad för elkonsument

Från inslaget i Mittnytt den 3 mars 2014, kl. 19.15

Det framställdes i inslaget som att en villakund de senaste åren har betalat cirka 600 kronor per år till vindkraften. Det är dock inte bara vindkraft som är berättigat till elcertifikat utan även andra förnybara kraftslag som vattenkraft, biokraft, torv och solkraft. Enligt Svenska Kraftnäts officiella statistik har cirka 35 procent av elcertifikaten gått till vindkraft de senaste åren (2010-2013), medan resterande del gått till biokraft och vattenkraft. Genomsnittspriset på elcertifikat för elkonsumenten har under samma period varit 3,6 öre/kWh. Elkonsumenternas bidrag till vindkraften har alltså under perioden varit 1,3 öre/kWh. För en villa som förbrukar 20 000 kWh per år blir detta 260 kronor. Alltså mindre än hälften av de 600 kronor som hävdades i inslaget. Sedan starten av elcertifikatsystemet år 2003 har vindkraften tagit emot 22 procent av alla elcertifikat. Biokraften har tagit emot 59 procent och vattenkraften 15 procent.

Det är också viktigt att påpeka att bland annat Energimyndigheten visar att konsumenternas samlade elräkning är oförändrad eller minskar tack vare vindkraftsutbyggnaden, eftersom den nya elproduktionen pressar elpriset. Särskilt gynnsamt är det för de stora elkonsumenterna (den energiintensiva industrin) som inte betalar för elcertifikat men får nyttan av ett lägre elpris.

3. Elcertifikatens andel av totala intäkter

Från inslaget i Mittnytt den 3 mars 2014, kl. 19.15

Det är elpriset som är den viktigaste inkomstkällan för all ny elproduktion i Sverige. Detta är enkelt att kontrollera genom att titta på tillgängliga el- och elcertifikatpriser som dagligen publiceras på respektive marknadsplats för el och elcertifikat. De senaste åren (2010-2013) har elcertifikatens andel av totala intäkter legat på 34 procent. Elpriset utgör alltså 66 procent av intäkterna. Det bör dock vara svårt för tittaren att göra en annan tolkning än att den viktigaste inkomstkällan också är den största.

4. Miljönytta

Från inslaget i Mittnytt den 3 mars 2014, kl. 19.15

Det framgår inte varför SVT gör bedömningen att miljönyttan är ”i liten omfattning”. Varje kilowattimme vindkraft gör det möjligt att minska elproduktionen i kol- och gaskraftverk med motsvarande kilowattimme. Under 2013 producerades 9,9 TWh vindkraft i Sverige. Om denna antas tränga undan kolkraft minskar utsläppen med 9,6 miljoner ton koldioxid. Detta motsvarar de årliga utsläppen från omkring 500 000 nya bilar. De senaste åren har Sverige till exempel exporterat stora mängder el till Finland (inte bara vindkraft) där importen från Sverige nästan uteslutande har undvikit elproduktion från fossila källor samt minskat importen av fossil el och gas från Ryssland. Att miljönyttan sker på ”svenska elkunders och skattebetalares bekostnad” blir också missvisande med tanke på att vindkraftsutbyggnaden hittills har inneburit lägre elkostnader för konsumenten (se punkt 2 ovan).

5. Påverkan på turism

Från inslaget i Mittnytt den 5 mars 2014, kl. 19.15

SVT väljer att enbart referera till en opublicerad undersökning, när det finns flera publicerade studier om vindkraft och turism. I maj 2012 presenterade Naturvårdsverket en genomgång av den samlade forskning som finns på området där ett tiotal studier om vindkraftens påverkan på turism analyserades. Så sent som i december 2013 publicerades en studie från Gotland, som visar att 86 procent av turisterna angav att de upplever vindkraften som neutral eller positiv för deras upplevelse.

I inslaget målas det upp en konflikt mellan riksintressena vindkraft och miljömålet storslagen fjällmiljö, en konflikt som är mycket begränsad i verkligheten. Det finns inte några uppförda eller planerade vindkraftsanläggningar inom riksintresseområdet obrutet fjäll och utbyggnaden i fjällmiljö utanför riksintresset obrutet fjäll är begränsad. Naturvårdsverkets senaste genomgång av exploatering i fjällen visar att vindkraftens arealanspråk är obefintligt i förhållande till annan exploatering som vägar, skoterleder och annan bebyggelse (ofta med just turism som drivkraft). Vindkraftsutbyggnaden sker till största del i skogsmiljö där berörda kommuner själva har pekat ut områden som lämpliga för vindkraftsutbyggnad. De anläggningar som byggs i fjällnära miljö (ej inom riksintresse obrutet fjäll) byggs också inom av kommunerna utpekade områden vilka har beslutats i demokratiska processer enligt plan- och bygglagen. Kommunen har dessutom alltid möjlighet att utnyttja sitt veto om dem anser att etableringen innebär konflikter med motstående intressen.

6. Uttryckt önskemål om en bromsad utveckling

Från inslaget i Mittnytt den 5 mars 2014, kl. 19.15

Reportern sammanfattade negativa uppfattningar om vindkraften som fakta, tog tydlig ställning mot vindkraft när han lyfte fram önskemålet om att bromsa vindkraftsutbyggnaden och framställde det som negativt att det är få avslag på tillståndsansökningarna. Dessutom brast inslaget i saklighet eftersom det i själva verket är många tillståndsansökningar som inte beviljas. Enligt ett examensarbete från Uppsala universitet från januari 2013 förväntas cirka 30 procent av projekten i de norrländska länen få avslag. Dessutom avbryts många projekt innan tillståndsansökan lämnats in, om det framkommer uppgifter om motstående intressen.

7. Storlek på vindkraftverk och vindkraftsparker

Från inslaget i Mittnytt den 5 mars 2014, kl. 19.15

Uppgiften om anläggningar med 200 stycken 240 meter höga vindkraftverk är inte på något sätt representativ för utbyggnaden de kommande åren. Den genomsnittliga storleken för de vindkraftsanläggningar som planeras de kommande åren är enligt Svensk Vindenergis uppgifter omkring 20 vindkraftverk med en totalhöjd på 165-170 meter. Uppgifterna om antal och

storlek på vindkraftverk kommer åter igen från databasen Vindbrukskollen.se som innehåller vindkraftverk som är under ansökan hos länsstyrelserna. De stora anläggningar och vindkraftverk som hänvisas till i inslaget är alltså inte anläggningar med tillstånd som är aktuella för utbyggnad.

8. Påverkan på djurliv

Från inslaget i Mittnytt den 5 mars 2014, kl. 19.15

I inslaget ges en ensidigt negativ och missvisande bild om påverkan på djurliv. En av de frågor som studeras allra mest under miljöprövningen av vindkraft är just störningen på fågelliv och fladdermöss, inte minst rovfåglar. Vindkraftsanläggningar får inte tillstånd i områden där de riskerar att skada rovfåglar och det finns tydliga skyddsavstånd som tillämpas vid tillståndsprövning. Rovfåglar är i dag den vanligaste anledningen till att vindkraftsföretag inte går vidare med planerade vindkraftsanläggningar. De flesta projekt avbryts innan tillståndsprövning om det framkommer konflikter med fågelliv eller naturvård. Det finns också mycket forskning inom detta område som bekräftar att kollisionsriskerna minskar dramatiskt om vindkraften står rätt placerad. Naturvårdsverket har gjort en omfattande sammanställning av den forskning som finns tillgänglig. Vindkraftens negativa påverkan på fågellivet är vidare mycket liten i jämförelse med annan mänsklig aktivitet och infrastruktur såsom järnväg, biltrafik, byggnader och tamkatter, vilket också påpekas i Naturvårdsverkets syntesrapport.

9. Acceptans

Från inslagen den 4 och 5 mars 2014, kl. 19.15

I flera av inslagen intervjuar reportern närboende till redan existerande eller planerade vindkraftsanläggningar. Samtliga personer som intervjuades är negativt inställda till vindkraften. Svensk Vindenergi menar att detta är en vinklad framställning av hur lokal opinion ser ut när en vindkraftsanläggning uppförs och är i drift. I inslaget intervjuades bland andra en negativt inställd person som bor i närheten av Havsnäs vindkraftsanläggning. Vad som inte framkom i inslaget är att Havsnäs är en anläggning som har mycket stort stöd i både närområdet och i hela Strömsunds kommun. Det skulle inte vara svårt för SVT att vid sidan om en negativt inställd person också intervjuar en person som kan vittna om de positiva effekterna av etableringen. Uppföljande studier med personer som bor i närheten av redan uppförda vindkraftsanläggningar ger ofta en helt annan bild än den som SVT målar upp och visar snarare att majoriteten av närboende är neutrala eller positivt inställda till vindkraften.

10. Säkerhet

Från inslaget i Mittnytt den 6 mars 2014, kl. 19.15

Det danska vindkraftverket som exploderar är 20 år gammalt och saknade helt de säkerhetssystem som moderna vindkraftverk har installerade. Ett modernt vindkraftverk har flera av varandra oberoende bromssystem som hindrar en liknande händelse. I det danska exemplet hade också polisen spärrat av området

långt innan explosionen inträffade och ingen människa kom till skada. Det är osakligt att framställa detta som sannolikt med moderna vindkraftverk och det finns heller inga exempel på sådana händelser.

CWIF är en motståndsorganisation till vindkraft som aktivt arbetar för att stoppa vindkraften i Skottland. Organisationen är också medlemmar i European Platform Against Windfarms. Men tanke på organisationens uttalade vindkraftsmotstånd är det högst tveksamt att SVT använder organisationen som enda källa till en granskning om vindkraftens säkerhet. I synnerhet då det finns vetenskapligt granskade uppgifter om dödsfall för olika kraftslag. Forbes gör exempelvis en jämförelse mellan kraftslag från vetenskapligt publicerat material som visar att vindkraften är ett av de kraftslag som innebär minst dödsfall per producerad energienhet. Vindkraften har 150 dödsfall per biljoner kWh medan exempelvis kol har 170 000, olja har 36 000, naturgas har 4 000 och vattenkraft har 1 400.

Det framställdes också i inslaget som att de dödsfall som inträffat gäller allmänheten och att risken för fortsatta dödsfall bland allmänheten ökar med en fortsatt utbyggnad (det framkommer inte någonstans att dödsfallen enbart gäller arbetsplatsolyckor). Granskar man det underlag som hänvisas till framkommer att endast en person från allmänheten har omkommit i en vindkraftsrelaterad olycka.

Som enda källa till uppgifterna om säkerhetsrisker och iskast använder SVT en profilerad motståndare till vindkraft. Det finns mycket forskning inom området vindkraft och is och SVT hade enkelt kunnat låta en expert på området uttala sig i frågan. Till exempel arrangerades den 11-12 februari 2014 i Sundsvall konferensen WinterWind med över 500 deltagare från 17 länder där flera forskare inom området presenterade studier om just nedisning och säkerhetsrisker.

11. Påverkan på det globala klimatet

Från inslaget i Mittnytt den 21 mars 2014, kl. 19.15

Att mycket stora vindkraftsparkar kan ge upphov till ändrat lokalt klimat finns det vetenskapligt stöd för. Däremot vilar påståendet att en storskalig vindkraftsutbyggnad kan ge upphov till global klimatpåverkan på en mycket bräcklig vetenskaplig grund. Den senaste studien inom området publicerades i Nature Climate Change år 2012 och visade att endast om vindkraft i storleksordningen hela världens elanvändning installeras och att den görs i ett fåtal gigantiska anläggningar, kan skillnader i temperatur och nederbörd förekomma även på platser långtifrån vindkraftsparkerna. Skulle produktionen göras mer utspridd är studiens slutsatser dock att den globala påverkan blir försumbart liten.

Att såsom reportern gör vinkla reportaget till att dagens vindkraftsutbyggnad kan leda till global klimatpåverkan (annat än indirekt genom minskade

koldioxidutsläpp) är därför grovt vilseledande av tre skäl. För det första är det inte aktuellt att vindkraften ska stå för hela världens elförsörjning. För det andra, även om så skulle vara fallet finns det inget som tyder på att en sådan enorm vindkraftsutbyggnad skulle koncentreras till ett fåtal ”monsteranläggningar” och för det tredje måste man alltid se till alternativen. Vad hade motsvarande klimatpåverkan blivit från andra kraftslag? Att ensidigt lyfta fram en eventuell klimateffekt vid högst orealistiska vindkraftsantaganden som bygger på ett tunt vetenskapligt underlag utan att samtidigt belysa vindkraftens stora fördelar ur ett klimatperspektiv var att förvilla tittaren.

Angående energiförluster i en vindkraftsanläggning är det riktigt att inom stora vindkraftsparker är förlusterna större än man tidigare trott liksom vetenskapen om att stora vindkraftsparker kan påverka energin i närliggande parker. Tack vare teknikutvecklingen går dock den generella trenden åt helt motsatt håll än vad som beskrivs i reportaget: det vill säga vindkraftverken blir mer effektiva och det behövs allt färre vindkraftverk för att uppnå samma energiproduktion. Det är därför till exempel vi i Sverige endast skulle behöva ytterligare 1 000 nya vindkraftverk (jämfört med dagens 2 700) för att uppnå en fördubblad produktion.

Reportern avslutade sitt reportage med att fråga en handläggare på länsstyrelsen om vindkraftens påstådda globala klimatpåverkan kommer påverka hans bedömning av framtida vindkraftsärenden när handläggarens uppgift är att handlägga enskilda ärenden på lokal nivå med hänsyn till den lokala miljöpåverkan. Det visar ytterligare på reporterns bristande opartiskhet i frågan.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anser att inslagen överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Vindkraftsutbyggnaden i Sverige har de senaste åren skildrats vid många tillfällen och ur många, mestadels positiva synvinklar i SVT:s nyhetsprogram. Det första inslaget inleds mycket riktigt med orden ”det är lätt att gilla vindenergi”. En problematiserande och kritisk granskning, som den aktuella inslagsserien, av den omfattande utbyggnaden ligger väl inom SVT:s uppdrag.

I anmälan finns elva huvudpunkter med invändningar mot saklighet och opartiskhet i den aktuella reportageserien. Nedan följer SVT:s svar uppställda enligt samma punkter.

1. Utbyggnadsnivå

I inslagen sades att ”20 000 elkraftverk planeras” och ”kan komma att byggas”. Det sades inte att det ”ska byggas”. Siffrorna från länsstyrelsernas och Energiverkets gemensamma databas Vindbrukskollen anses vara en relevant

källa där *Mittnytt* utgick från redan tillståndsprövade ansökningar och ansökningar under tillståndsprövning, totalt 20 000 vindkraftverk. Med siffran 20 000 ville SVT visa hur stort intresset är för att bygga vindkraftverk i Sverige. SVT anser att det framgår att formuleringen ”20 000 kraftverk kan komma att byggas” just det som sägs. Siffran 20 000 vindkraftverk är ett scenario som ligger i överkant av det tänkbara, därför var redaktionen noga med att inte definitivt slå fast att de skulle byggas. I ett inslag i *Mittnytt* den 10 mars 2014 förtydligades att det handlar om en maxnivå.

En av *Mittnytt*s källor som är sakkunnig i vindkraftsfrågor på länsstyrelsen i Västernorrland och Jämtland konstaterar att om företag lämnar in ansökan om att bygga vindkraftverk så är de rimligen också beredda att uppföra verken.

2. Kostnad för elkonsumenten

I inslaget som sändes i *Mittnytt* den 3 mars 2014 sades att ”alla som köper el är med och betalar en del av vindkraftsutbyggnaden. Ett hushåll som förbrukar 20 000 kwh har bidragit med 600 kronor per år, de senaste åren.” Formuleringen ansågs i efterhand behöva kompletteras. Direkt efter inslaget avannonserade nyhetsuppläsaren med ett förtydligande om att de 600 kronorna per år gick till all förnybar energi.

Vad gäller *Nordnytt*s inslag samma dag så förekom samma formulering. Redaktionen mottog några dagar senare kommentarer från en tittare om vad denne uppfattat som felaktigheter i inslaget. I *Nordnytt*s huvudsändning den 7 mars sändes därför en intervju med en företrädare från Svensk Vindenergi under rubriken ”Vindkraften – branschen bemöter kritiken” där han uttalade sig om påståendet att det planerades 20 000 vindkraftverk samt kostnaden 600 kronor per år för en genomsnittlig elkonsument. I det en minut och trettio sekunder långa inslaget gavs Svensk Vindenergi möjlighet att inte bara kommentera dessa uppgifter utan även ifrågasätta SVT:s granskning.

3. Elcertifikatens andel av totala intäkter

I inslaget i *Mittnytt* den 3 mars 2014 sägs mycket riktigt att ”elcertifikaten tycks vara branschens viktigaste inkomstkälla”. Det sades inte att det är den största. I inslaget förklarades systemet med elcertifikat. Vindkraftsindustrins företrädare, chefen för SCA Energy sa i inslaget att det är ju elcertifikatet som är stöd-systemet för elproduktionen och utan det skulle det inte bli någon vindkraft byggd i dag.

4. Miljönytta

I inslaget sades att miljönyttan är i ”liten omfattning”. Med detta åsyftades den ringa andel som vindkraften är av den totala elanvändningen, även om utbyggnadstakten är stor. Formuleringen ”i liten omfattning” naturligtvis är en tolkning men vindkraftens andel på 9,9 TWh måste i jämförelse med Sveriges totala energiproduktion på över 600 TWh betraktas som liten. Jämför man med

den globala energiproduktionen på över 140 000 TWh är miljönyttan med undanträngd fossil energi tyvärr minimal. Vindkraften utgjorde år 2012 cirka 5 procent av elanvändningen i Sverige. Därav följer att minskningen av fossila bränslen även den är liten. Formuleringen om att miljönyttan sker på svenska elkunders och skattebetalares bekostnad bygger på tidigare formuleringar kring hur svenska staten bland annat satsat miljontals kronor på forskning och om hur elcertifikaten betalar delar av vindkraftsutbyggnaden.

5. Påverkan på turism

Mittuniversitetets nya och ännu inte publicerade undersökning hade ett naturligt nyhetsvärde i ett regionalt nyhetsprogram producerat i samma område. Att relatera till en undersökning om attityderna till vindkraft på Gotland kändes inte aktuellt av denna anledning. Den medverkande forskare som berättade om den aktuella undersökningen redogör för stödet i en specifik fråga. SVT finner inte stöd för anmälarens skrivning om att det målades upp en konflikt mellan riksintressen och miljömål.

6. Uttryckt önskemål om en bromsad utveckling

Det anmälaren uppfattar som ett ställningstagande från reporterns sida är en summering av vad som framkommit tidigare i inslaget. En forskare uttalade sig sedan om sina undersökningar och erfarenheter. *Nordnytt*s inslag den 5 mars 2014 innehöll en förkortad och bearbetad version av intervjun med forskaren vid Lantbruksuniversitetet. Även där balanserades hennes uttalanden om att vindkraftsutbyggnaden skulle bromsas upp av länsstyrelsens representant.

7. Storlek på vindkraftverk och vindkraftsparker

Det sades inte att vindkraftsparker ”med 200 stycken 240 meter höga vindkraftverk” är representativa för utbyggnaden av vindkraft i Sverige. Det som sades var att de största kraftverken är 240 meter höga och att de största planerade parkerna består av över 200 verk. Redaktionen har utgått ifrån de ansökningar som lämnats in till länsstyrelserna. Skulle man inväntat tillståndsgivningen hade man stått inför fullbordat faktum och granskningen hade varit i det närmaste irrelevant. Att det ännu inte finns några tillståndsgivna parker av de dimensioner inslaget beskriver är inget argument för att inte berätta om att det finns flera ansökningar om den typen av etableringar och inget tyder på att sådana tillstånd inte kommer att ges.

8. Påverkan på djurliv

I inslaget om turism och naturliv talade både en markägare, en representant för kraftverksindustrin och en forskare om huruvida fåglar och däggdjur påverkas av vindkraftverken. I inslaget sades att fåglar som kungsörn och även fladdermöss kan skadas då de flyger in i kraftverken, det talas inte om mängden fåglar som skadas.

9. Acceptans

SVT anför att intervjuerna med närboende till en större planerad vindkraftspark skedde i en representativ del av sändningsområdet. Den undersökning som anmälaren refererar till är gjord i ett samhälle nära 15 vindkraftverk i Dalarna, utanför sändningsområdet.

10. Säkerheten

Till skillnad från vad anmälaren anför så framställs det inte i inslaget som att de dödsolyckor som nämns skulle ha drabbat allmänheten utan uttryckligen talas det om arbetsmiljön vid bygget och underhållet av vindkraftverk.

Organisationen CWIF hade den för SVT enda tillgängliga statistiken om antalet omkomna i vindkraftsolyckor. Även om CWIF har som uttalat syfte att motverka vindkraftsutbyggnaden i Skottland så är deras statistik väl-dokumenterad.

SVT tillbakavisar anmälarens påstående i anmälan att en person skulle vara den enda källan i inslaget när det gäller uppgifterna om säkerhetsrisker och iskast. En företrädare för SCA Energy intervjuades om säkerhetsrutiner och tekniska system för att förhindra sprickor i blad och iskast. Därför anser SVT att de medverkandes åsikter balanserades upp.

11. Påverkan på det globala klimatet

I inslaget presenterades nya forskningsrön om att energiförlusten i stora vindkraftsparker var betydligt större än tidigare beräkningar. Sämre effekt från kraftverken kunde enligt den intervjuade forskaren innebära att fler verk måste byggas, vilket i sin tur kunde ge en global klimatpåverkan. SVT menar att det tydligt framgick att det handlade om forskarrön. Att inte vindkraftens miljö-fördelar gentemot andra energikällor lyftes fram i inslaget betyder inte att det strider mot kravet på opartiskhet.

Anmälaren återkommer under tre av anmälningpunkterna med att inslagen skulle bryta mot sändningstillståndets regler om opartiskhet. SVT har inte funnit att organisationen Svensk Vindenergi i något hänseende pekades ut som klandervärda eller på annat sätt kritiserades. Organisationens företrädare medverkade i tre inslag i både *Mittnytt* och *Nordnytt* och uttalade sig om både antalet vindkraftverk och kostnaderna för elkonsumenterna. Även i övrigt medverkade både motståndare till vindkraftsutbyggnaden och representanter för industrin i inslagen. Samtliga inslag, utom de där anmälarens representant medverkade, har anmälts av Svensk Vindenergi.

INSLAG I MITTNYTT OCH NORDNYTT DEN 7 OCH 10 MARS

Granskningsnämnden har tagit del av uppföljande inslag i *Mittnytt* och *Nordnytt* som sändes den 7 och 10 mars 2014 och som SVT hänvisar till i sitt yttrande. Inslagen handlade om reaktioner från tittare och vindkraftsbranschen.

Inslaget i *Nordnytt* den 7 mars 2014 klockan 19.15 hade rubriken ”Branschen bemöter kritiken” och i påannonseringen sades följande.

Vi har under veckan visat några inslag som handlar om vindkraft. Det har handlat om kostnader, buller och turism bland annat. Och reaktionerna har inte låtit vänta på sig. Branschorganisationen Svensk Vindenergi tycker att vi presenterat felaktiga uppgifter.

I inslaget intervjuades en företrädare för Svensk Vindenergi om sin syn på sakuppgifterna om antalet planerade vindkraftverk och vindkraftens andel av inkomsterna från elcertifikaten. Företrädaren sa bland annat följande.

För det första så målar man upp en bild av att det ska byggas 20 000 vindkraftverk runt om i landet de närmaste åren. 20 000 vindkraftverk motsvarar hela Sveriges och Danmarks samlade elproduktion. Det är en helt felaktig och orealistisk siffra. För det andra så innebär den här uppblåsta siffran då att man kraftigt överdriver det intrång som vindkraften skulle innebära. Och för det tredje så överdriver man också kostnaden för elkonsumenten för vindkraftutbyggnaden.

Inslaget i *Mittnytt* den 7 mars 2014 klockan 19.15 hade rubriken ”Stormig debatt” och företrädaren för Svensk Vindenergi sa bland annat att SVT:s överdrivna siffror om vindkraften liknade skrämselfpropaganda och att Sverige kanske har världens tuffaste miljölagstiftning som vindkraften prövas mot.

Inslaget i *Mittnytt* den 10 mars 2014 klockan 19.15 påannonserades på följande sätt.

Och våra inslag om vindkraften har skapat en het debatt. I dag försvarar sig vindkraftsbranschen.

Därefter visades bilder på ett vindkraftverk som havererade och korta sekvenser från veckans inslag. Reportern sa därefter ”frågan är hur vindkraftsbranschen reagerar på denna oro”. Företrädaren för Svensk Vindenergi intervjuades och sa följande.

Man ska ha stor respekt för att vindkraften är en stor källa som tar plats i landskapet. Den syns och hörs till viss del men det finns ingen anledning att överdriva den här påverkan. Att gå ut och säga att det ska byggas 20 000 vindkraftverk i Sverige bara de närmaste åren, då förstår jag att människor kan bli lite oroliga.

Reportern sa bland annat därefter att siffran 20 000 vindkraftverk var antalet redovisade objekt på Vinbrukskollen.se och att det var en maxsiffra. Företrädaren för Svensk Vindenergi intervjuades igen och sa bland annat följande.

20 000 vindkraftverk motsvarar hela Sverige och Danmarks samlade elproduktion. Det är en helt felaktig och orealistisk siffra. Prognoser visar att ungefär 1 000 ska byggas de närmaste åren till 2020.

Reportern sa avslutningsvis.

Ja, kanske får han rätt. Vindkraften är ju ganska olönsam just nu. Men hur det blir i framtiden är en helt annan fråga.

ANMÄLARENS KOMMENTAR PÅ SVT:S YTTRANDE

Med anledning av SVT:s yttrande anför anmälaren bland annat följande.

Säkerhet

SVT hävdar felaktigt i sitt svar att det uttryckligen talades om arbetsmiljön i samband med omnämmandet av dödsolyckor. Tvärtom pratade man om ”personer i världen” som omkommit och gick vidare till att säga att den svenska utbyggnaden av vindkraft ”ökade risken att såväl människor som djur skadades rent fysiskt”. SVT menar att de använt sig av fler källor eftersom SCA och Jämtkraft också fått uttala sig i inslagen. SCA och Jämtkraft får emellertid endast försvara sig om påstådda risker, de tillfrågades inte om riskerna som sådana.

Påverkan på det globala klimatet

Det framstod i detta inslag, och i SVT:s yttrande, som att SVT har missförstått den forskning som det refererades till i inslaget. Den studie som SVT lutar sig mot angående global klimatpåverkan publicerades år 2004 av den intervjuade forskaren. Den senaste studien inom området publicerades i Nature Climate Change år 2012 och visade att endast om vindkraft i storleksordningen hela världens elanvändning installeras och att den görs i ett fåtal gigantiska anläggningar, kan skillnader i temperatur och nederbörd förekomma även på platser långtifrån vindkraftsparkerna. Forskningen har därmed ingen relevans för den svenska utbyggnaden, vilket tittaren leds att tro genom att inslaget fortsatte med att beskriva situationen i Jämtland och Västernorrland ”där vindkraften just nu byggs ut i snabb takt, men resultaten från Harvard känner man inte till”.

SVT:S TILLÄGGSYTTRANDE

SVT vidhåller det som framförts i det ursprungliga yttrandet. I tillägg lämnas bemötande på anmälarens kommentarer enligt följande.

Säkerhet

Den statistik som inslaget hänvisade till handlade om personer som omkommit i vindkraftsolyckor direkt relaterade till vindkraftverk, olyckor som inträffat i vindkraftsparker men som inte har med kraftverken att göra har räknats bort. Det talas bland annat om att brand i vindkraftverk är den näst vanligaste

olycksorsaken. Det är rimligt att anta att det inte är en obehörig allmänhet som befinner sig i vindkraftverken. Statistiken ansågs vara intressant och relevant eftersom säkerheten vid uppförandet av vindkraftverk diskuterats och även aktualiserats i Sverige. År 2011 inträffade en dödsolycka vid ett vindkraftbygge i Hammerdal i Jämtland.

Påverkan på det globala klimatet

Den forskare som intervjuades i inslaget har under ett antal år forskat om alternativa energikällor och publicerat flera forskningsrapporter. Han var naturligtvis även uppdaterad inom ämnesområdet. Den vetenskapliga studien kring vindkraftens påverkan som uppmärksammades i inslaget var bland annat från en forskningsrapport från år 2013. Intervjun gjordes strax innan publiceringen av inslaget och var således aktuell och enligt redaktionens bedömning både relevant och intressant. Den viktigaste informationen i inslaget var inte, som Svensk Vindenergi framställer det, den klimatpåverkan som man misstänkte kunde ske utan den energiförlust som uppstod i vindkraftsparkerna eftersom kraftverken påverkar varandra. Utöver den minskade effekten pekar forskaren också på olika problem som kan uppstå i förlängningen om vindparkerna inte ger den effekt man förväntat sig. Förutom rent ekonomiska aspekter innebär sämre effekt att det krävs fler verk vilket enligt forskaren kan påverka klimatet globalt eftersom det då krävs enormt stora parker. SVT anför att forskningen var aktuell och att studien var relevant.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande

Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis bland annat att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill säga så att endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag. Vid sin prövning kan nämnden ta hänsyn till ett annat program eller inslag, förutsatt att en sådan balansering framstår som naturlig för tittarna. Det kan till exempel röra sig om inslag i den löpande nyhetsförmedlingen eller i en programserie. Det kan också vara ett program som programföretaget hänvisar till i samband med sändningen. Det är tillåtet att skildra ett ämne från en speciell utgångspunkt, men i så fall bör detta klart framgå av programmet eller programpresentationen.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SVT ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (8 § i sändningstillståndet). Denna skyldighet innebär enligt granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas. Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (17 kap. 10 § radio- och tv-lagen).

Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (17 kap. 10 § radio- och tv-lagen).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

SVT:s granskningskyldighet

Granskningsnämnden konstaterar att utgångspunkten för rapporteringen var att granska den svenska vindkraften. Fokus för de aktuella inslagen var utbyggnadstakten, kostnader för vindkraft, vindkraftens påverkan på natur, turism, närboende och globala miljön samt vindkraftverkens säkerhet. Enligt nämndens mening ligger granskande inslag av dessa slag väl i linje med SVT:s granskningskyldighet enligt sändningstillståndet. Det förhållandet att rapporteringen hade en kritisk infallsvinkel medför därför inte i sig att inslagen strider mot kravet på opartiskhet. För det fall den kritiska infallsvinkeln bygger på osakliga uppgifter av väsentlig betydelse för framställningen kan emellertid detta ha betydelse för rapporteringens förenlighet med kravet på opartiskhet.

Fråga om saklighet

Utbyggnadsnivån

I inslagen i *Mittnytt* den 3 mars, 5 mars och i inslaget den 6 mars klockan 19.15 samt i inslagen i *Nordnytt* den 3 mars sades det att Sverige kan ha 20 000 nya vindkraftverk och att det planeras för 3 000 nya vindkraftverk i Jämtland och Västernorrlands län. Inslagen byggde i hög grad på dessa uppgifter. Enligt nämndens uppfattning kom uppgifterna, så som de presenterades med bland annat den förstärkande grafiken, att framstå som verkliga förhållanden. Uppgifterna var av väsentlig betydelse för framställningen och gav enligt nämnden en så missvisande bild av vindkraftverksutbyggnaden i Sverige att inslagen strider mot kravet på saklighet. Att företrädare för Svensk Vindenergi

medverkade i inslagen den 7 och 10 mars och bemötte uppgifterna medför inte att de osakliga framställningarna korrigerades.

Kostnad för elkonsumenten

Nämnden konstaterar att uppgiften om att vindkraftverk kostade cirka 600 kr per år för en elkonsument var felaktig. I inslaget i *Mittnytt* den 3 mars 2014 klockan 19.15 förtydligade nyhetspresentatören uppgiften och SVT får därmed anses ha uppfyllt saklighetskravet i det inslaget. I inslagen i *Mittnytt* den 3 mars 2014 klockan 7.10, 7.40, 8.10 och 8.40 samt i *Nordnytt* den 3 mars 2014 klockan 19.15 och 21.45 rättades dock inte uppgiften. Dessa inslag strider därmed mot kravet på saklighet.

Säkerhet

Enligt nämndens mening hade inslagen den 6 mars 2014 i *Mittnytt* vunnit i tydlighet om det uppgetts att statistiken gällde arbetsolyckor vid vindkraftverk. Nämnden anser dock att vad anmälaren anfört inte medför att inslagen strider mot kravet på saklighet. Vad anmälaren i övrigt anfört medför inte heller att inslagen strider mot kravet på saklighet i SVT:s sändningstillstånd.

Fråga om opartiskhet

Nämnden anser att den aktuella rapporteringen genomgående förmedlade en ensidigt negativ bild av vindkraftverk i Sverige, där utgångspunkten för rapporteringen var att vindkraft i Sverige är en dålig affär. Att företrädare för vindkraftsindustrin medverkade i den löpande rapporteringen och kort uttalade sig om vissa avgränsade frågor balanserade enligt nämnden inte denna ensidiga bild. Inte heller den omständigheten att en företrädare för Svensk Vindenergi medverkade i inslagen den 7 och 10 mars, vägde upp den partiska framställningen i inslagen mellan den 3 och 6 mars. Den negativa bilden förstärktes vidare av värderande uttalanden från företrädare för SVT som innebar ett ställningstagande mot vindkraftverksutbyggnaden i Sverige. Exempel på sådana uttalanden var att utbyggnaden sker i rasande fart, att det kan komma att finnas gigantiska snurror nästan överallt, att Norrland exploateras av vindkraft, och att en by hotas att gå under om en stor vindkraftspark bredvid byn blir verklighet. Nämnden konstaterar härutöver, mot bakgrund av den bedömning som gjorts ovan i fråga om kravet på saklighet, att rapporteringens kritiska infallsvinkel bland annat utgick från osakliga uppgifter av väsentlig betydelse för framställningen. Vid en sammantagen bedömning anser nämnden att de granskade inslagen i rapporteringen mellan den 3 till 6 mars i *Mittnytt* och *Nordnytt* var så partiska att de strider mot kravet på opartiskhet.

Detta beslut har fattats av Kristina Ståhl, Ingrid Carlberg, Leif Hedman, Jan Holmberg, Pia Kronqvist, Nedjma Chaouche Liljedahl och Dag Mattsson efter föredragning av Johannes Wik.

På granskningsnämndens vägnar

Kristina Ståhl

Johannes Wik